

Nr 149.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1943 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln (punkterna 27 och 28 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 4 januari 1943) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1943/44 beräkna dels till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor, dels ock till Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen, nr 192, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 2 april 1943, föreslagit riksdagen att dels godkänna, att Kungl. Maj:t vidtager erforderliga åtgärder för tryggande av vedförsörjningen i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande statsrådet i nämnda statsrådsprotokoll angivna riktlinjer, dels ock för budgetåret 1943/44 till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

I propositionen nr 192 har inledningsvis lämnats redogörelse för de åtgärder, som hittills vidtagits för tryggande av vedproduktion och vedförsörjning. Utskottet tillåter sig hänvisa till nämnda redogörelse (sid. 2—14).

Bränslekommissionens framställning.

I skrivelse den 2 februari 1943 har bränslekommissionen gjort framställning om vidtagande under budgetåret 1943/44 av åtgärder i syfte att trygga vedproduktionen och vedförsörjningen ävensom hemställt om anvisande av medel för genomförande av de föreslagna åtgärderna. Av framställningen inhämtas i huvudsak följande.

Kommissionen har sammanlagt 55 miljoner kubikmeter ved och massaved. Beträffande behovet av inhemskt bränsle under bränsleåret 1944/45 har kommissionen — under frambållande bland annat att ett bedömande av detta behov vore ytterst vanskligt — förklarat sig anse, att

avverkningsprogrammet även under avverkningsåret 1943/44 borde, med hänsyn till ovissheten i fråga om möjligheterna att importera fossila bränslen, inriktas på en avverkning av samma storleksordning som planlagts för innevarande avverkningsår, eller tillhoppa 55 miljoner kubikmeter ved och massa-ved. Av denna kvantitet skulle 40 miljoner kubikmeter avse ved och 15 miljoner kubikmeter massaved, varav omkring 10 miljoner kubikmeter för de aktuella behoven och cirka 5 miljoner för åstadkommande av en ökning av industriens lagerhållning. Behovet under förbrukningsåret 1944/45 av annat rundvirke än massaved (sågtimmer, slipers, stolpar m. m.) har av kommissionen beräknats uppgå till samma kvantitet, 10 à 11 miljoner kubikmeter (fast mått), som beräknats åtgå under förbrukningsåret 1943/44.

Bränslekommissionen har därefter framhållit, att möjligheterna att få till stånd de av kommissionen ifrågasatta avverkningarna vore beroende av tillgången på skog, arbetskraft och transportmedel.

I frågan om *skogstillgångarnas* tillräcklighet för genomförande av avverkningsprogrammet har kommissionen anfört, att på grund av skogstillgångarnas i Norrland ogynnsamma belägenhet i förhållande till konsumtionens lokalisering samt kommunikationsmedlens begränsning vedavverkningar i mycket stor utsträckning måste företagas i mellersta och södra Sveriges skogar. Kommissionen har därefter erinrat om att riksskogstaxeringsnämnden på vederbörligt uppdrag under hösten 1941 företagit en inventering av vedskogstillgångarna inom Östergötlands, Kalmar och Älvsborgs län samt att nämnden funnit sig med stöd av inventeringsresultatet kunna göra det uttalandet att det vore möjligt att under de närmaste åren mer än väl uttaga den för tio år av nämnden beräknade genomsnittliga vedavverkningen, vilket uttalande enligt nämndens mening icke behövde begränsas till allenast de tre inventerade länen utan vore tillämpligt för samtliga de tjugu södra länen utom Gotlands. Under återopande härav har kommissionen anfört, att då det gäller planläggningen av avverkningarna under bränslesäsongen 1943/44 det icke kunde anses riktigt att utan vidare förutsätta, att enahanda fördelningsgrunder och tillvägagångssätt kunde tillämpas som vid planerandet av innevarande års avverkningar. Man måste nämligen räkna med rådande svårigheter att å de olika fastigheterna fördela den produktionsplikt, som fastställts för visst län, eftersom på många fastigheter all vedskog utöver nödvändigt husbehov tagits i anspråk, under det att vedskogstillgångarna på många andra fastigheter ännu icke vore på långt när utnyttjade, vilket kunde bero på att vederbörande fastighet hittills ej ålagts så stor avverkning, som varit möjlig med hänsyn till skogstillgången, eller på att vederbörande skogsägare av mer eller mindre giltig anledning underlåtit att fullgöra den ålagda avverkningsplikten.

Kommissionen har haft vissa överläggningar med länsjägmästarna och vissa stiftsjägmästare samt representanter för domänstyrelsen, skogsstyrelsen och riksskogstaxeringsnämnden angående ett av kommissionen framlagt

preliminärt förslag beträffande fördelningen på de olika länen av den för nästa avverkningsår av kommissionen förutsatta totalkvantiteten ved och massaved, 55 miljoner kubikmeter.

Kommissionen har med utgående från de av länsjägmästarna och rikskogstaxeringsnämnden gjorda uttalandena och med beaktande av de gjorda erfarenheterna vid fördelningen av innevarande års produktionsplikt uppgjort en preliminär plan för fördelning på de olika länen av avverkningskvantiteterna för avverkningsåret 1943/44. Av denna plan framgår, att av de kvantiteter massaved samt ved för bränsleändamål och kolning utöver husbehov, som ingick i avverkningsplikten för avverkningsåret 1942/43, och av de motsvarande vedkvantiteter, beträffande vilka kommissionen ifrågasätter avverkningsplikt för avverkningsåret 1943/44, belöpte på de 17 södra länen omkring 41 procent och på de 7 norra länen omkring 59 procent.

Rörande *arbetskraften* har kommissionen framhållit att det syntes uppenbart, att tillgodoseendet av behovet av arbetskraft för vedavverkningarna under år 1943/44 komme att bli ett svårt planläggnings- och fördelningsproblem, men att kommissionen ansåge sig icke i detta sammanhang kunna närmare ingå på de åtgärder till lösande av dessa problem, som kunde visa sig lämpliga och påkallade.

Beträffande frågan om betydelsen av *transportmedlen* för ett nyttiggörande av skogstillgångarna har kommissionen efter att ha inhämtat yttrande från statens trafikkommission anfört bland annat, att, därest transportmedel, främst bilar, icke komme att stå till buds i tillräcklig omfattning, det bleve nödvändigt att förlägga vedavverkningarna till konsumtionsplatsernas, järnvägarnas och vattenledningarnas omedelbara närhet, vilket komme att innebära en utan skogsvårdsmässiga hänsyn genomförd utläggning av sådana välbelägna skogar. Följderna härav kunde bli så omfattande, att de mest långtgående åtgärder beträffande transportväsendet måste ur ekonomisk och samhällelig synpunkt anses vara att före dra framför det antydda tillvägagångssättet, vilket endast syntes motiverat i ett verkligt nödläge och som en utväg i sista hand. Enligt trafikkommissionens mening föreläge icke tillräckliga skäl för att nu tillgripa för skogsbeståndet förhärjande avverkningsmetoder.

Därefter har bränslekommissionen till behandling upptagit frågan om vilka åtgärder, som kunde anses erforderliga för ett uppnående av de virkeskvantiteter, vilka ansetts behövliga för bränsleåret 1944/45.

Kommissionen har i detta avseende förklarat sig hava övervägt, huruvida *andra virkessortiment än ved och massaved* borde ingå i produktionskyldigheten. Härutinnan hade kommissionen den uppfattningen, att särskilda åtgärder för att få till stånd den erforderliga produktionen av sågtimmer, stolpar, slipers och liknande specialsortiment ej vore påkallade, varvid dock undantag borde göras beträffande småtimmer för fabrikation

av träull och beträffande virke till lådor för livsmedelsförsörjningens behov samt för gagnvirke av lövträd. Lövträdsvirket inräknades för närvarande under vissa förutsättningar i produktionsplikten och samma möjlighet borde enligt kommissionens mening föreligga jämväl under nästa avverkningsår. Vad beträffar småtimmer för nyss angivet ändamål kunde, enligt kommissionen, förmärkas stora svårigheter för förbrukarna att täcka sitt behov eftersom vederbörande producenter föredroge att avyttra virket till massa-veduppköpare för att få tillgodoräkna sig detsamma vid fullgörande av produktionsplikten, vilket de icke ägde göra, om de sålde det till en låd- eller träullsfabrik. Kommissionen har framhållit, att, om någon ändring i detta förhållande icke ägde rum, råvaruanskaffningen för ifrågavarande industrier skulle bli mycket svår. Småtimmer för ifrågavarande ändamål borde under vissa förutsättningar få inräknas i produktionsplikten under avverkningsssäsongen 1943/44. Beträffande storleken av ifrågavarande kvantiteter småtimmer och lövträdsvirke har kommissionen kalkylerat med att den icke komme att överstiga 1 miljon kubikmeter, på grund varav den produktionspliktiga kvantiteten ved och massaved kunde beräknas komma att stiga med ytterligare omkring 1 miljon kubikmeter.

Kommissionen har vidare föreslagit, att produktionsplikt för *massaved* fastställdes även för avverkningsåret 1943/44, eftersom det alltför måste anses synnerligen viktigt att massaindustriens drift icke hämmades av råvarubrist; massaproduktionens betydelse för den inhemska konsumtionen och som bytesobjekt med utlandet vore nämligen alltför stor, för att icke alla åtgärder borde vidtagas, som kunde tillförsäkra industrien de erforderliga råvarumängderna, vartill komme att massaveden utgjorde en bränslereserv i sista hand. Vidkommande frågan om omfattningen av den föreslagna produktionsplikten beträffande massaved har kommissionen framhållit, att det aktuella behovet av massaved under år 1944 kunde beräknas till omkring 10 miljoner kubikmeter, men att ett mindre gynnsamt resultat av innevarande års avverkningar kunde behöva föranleda, att avverkningarna inriktades på 15 miljoner kubikmeter, med hänsyn vartill kommissionen icke för närvarande kunde taga ställning till frågan, huruvida produktionsplikten borde omfatta 10 eller 15 miljoner kubikmeter.

Kommissionen har vidare kommit in på frågan om produktionsplikt för *ved för bränsleändamål och kolning* samt därvid först erinrat om att produktionsplikten för dylik ved under innevarande avverkningsssäsong omfattade 40 miljoner kubikmeter, varav skulle upphuggas 35 miljoner kubikmeter i form av kastved, kolved eller annan långved och 5 miljoner kubikmeter såsom ved eller massaved i skogsägarnas eget val. För nästa avverkningsår borde, enligt kommissionen, produktionsplikten omfatta 40 à 45 miljoner kubikmeter — beroende på den produktionsplikt för massaved, som kunde bli fastställd — varav 35 miljoner kubikmeter borde upphuggas i form av kastved, kolved eller annan långved.

Kommissionen har i detta sammanhang föreslagit, att den enskilde skogsägaren skulle i sin produktionsplikt få inräkna den del av avverkat timmer, som vid försågningen utfölle som bränsleprodukter (bakar, ribb, sågspån m. m.). Kommissionen har beräknat, att man härvid kunde utgå från att av 100 kubikfot toppmått massa timmer utfölle bakar, ribb etc. till en kvantitet, som motsvarade 1 kubikmeter kastved. De kvantiteter vedbränsle som — från att under innevarande säsong ligga helt utanför produktionsplikten och avverkningsprogrammet överhuvud — på detta sätt skulle komma att inryckas under produktionsplikten, beräknades, enligt kommissionen, komma att uppgå till omkring 3 miljoner kubikmeter, med vilken kvantitet det produktionspliktiga beloppet sålunda skulle höjas.

Sammanfattningsvis har kommissionen angivit omfattningen av avverkningsskyldigheten för avverkningsåret 1943/44 sålunda.

Ved (kastved, kolved och annan långved) för bränsleändamål och kolning	35 miljoner kubikmeter
Ved och/eller massaved	5 à 10 » »
Massaved för industriändamål	15 à 10 » »
Vid timmersågning fallande bränsleprodukter (bakar, ribb etc.)	3 » »
Småtimmer samt gagnvirke av lövträd	1 » »
Summa	59 miljoner kubikmeter

Kommissionen har vidare anfört, att därest åtgärder vidtoges för att i större utsträckning än vad för närvarande vore fallet möjliggöra *kalavverknin*g (trakthygge) på skogsmark, vars produktionsförmåga till följd av skogsbeståndets gleshet och avsaknad av utvecklingsmöjligheter icke tillfredsställande utnyttjades, skulle, i varje fall inom vissa områden, ej obetydliga virkeskvantiteter åstadkommas, varjämte härigenom tillfälle skulle givas till en förbättring av skogarna genom uppdragande av nya bestånd av lämplig proveniens. För att förmå vederbörande skogsägare att frivilligt gå med på ökad dylik kalavverkning har kommissionen i första hand föreslagit sådan ändring av kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 270) angående villkoren för statsbidrag från skogsodlingsanslag att möjligheterna för skogsägarna att utfå statsbidrag från skogsodlingsanslaget förbättrades.

Rörande innehållet i nyssnämnda kungörelse har kommissionen anfört.

Jämlikt berörda kungörelse, sådan densamma lyder efter de ändringar, som däri vidtagits genom kungörelser den 30 juni 1938 (nr 452) och den 30 maj 1941 (nr 353), må från statens skogsodlingsanslag utgå statsbidrag till utförande inom område, varå skogsvårdslagen, lagen om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden eller lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna äger tillämpning, av företag, som avser skogsodling eller annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å bland annat vanhävdad skogsmark, där skogsbeståndet är av synnerligen otillfredsställande slutenhet och tillika i väsentlig mån saknar utvecklingsmöjligheter. Statsbidrag kan, enligt kungörelsen,

utgå endast under förutsättning att avsättningsvärdet av det virke, som bör avverkas för att nöjaktig föryngring skall kunna åstadkommas, understiger kostnaden för de åtgärder, som för sådant ändamål böra utföras; statsbidrag kan beviljas till högst 50 procent av den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för skogsodlingsföretaget.

Kommissionen har beträffande bestämmelserna i denna kungörelse anført, att med hänsyn till bland annat de nuvarande höga ved- och virkespriserna, förutsättningar i många fall saknats att utfå skogsodlingsbidrag, eftersom virkets avsättningsvärde överstege den beräknade reproduktionskostnaden. Kommissionen har därför i syfte att underlätta möjligheterna att utfå statsbidrag enligt kungörelsen föreslagit, att bestämmelserna däri ändrades så, att statsbidrag finge, oavsett det avverkade virkets avsättningsvärde, utgå med högst 50 procent av den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för skogsodlingsföretaget, i det fall kalavverkning enligt skogsvårdsstyrelsens förslag kommit till utförande i syfte att fullgöra fastigheten åliggande produktionsskyldighet.

Kommissionen har därefter framhållit, att ehuru ett genomförande av den föreslagna ändringen av villkoren för statsbidrag till skogsodling torde kunna förväntas medföra, att skogsägarna i regel skulle gå med på kalavverkning, där skogsvårdsstyrelsen föresloge sådan avverkning, det givetvis icke kunde förutsättas, att frivillig överenskommelse skulle komma att träffas i alla de fall kalavverkning kunde visa sig lämplig och önskvärd, ty även med den föreslagna ändringen av bestämmelserna innebure ju ett skogsodlingsföretag i varje fall sett på kortare sikt, en viss ekonomisk uppoffring från skogsägarnas sida, en uppoffring som skogsägare med negativ inställning till skogsvårdsåtgärder av icke omedelbart vinstgivande slag knappast kunde förväntas vara villiga att göra. Kommissionen har därför ifrågasatt, huruvida icke i vissa fall kalavverkning skulle tvångsvis kunna genomföras. Kommissionen har härom anført huvudsakligen följande:

Tvångsavverkning av nu ifrågasatt slag torde knappast ha varit avsedd med den nu gällande lagen om avverkningsskyldighet. Däremot torde hinder icke föreligga att i sådana fall tillämpa allmänna förfogandelagen. Det är uppenbart, att en sådan tvångsvis genomförd kalavverkning skulle innebära ett långt gående ingrepp i skogsägarens fria dispositionsrätt över sin skog; den bör därför komma i fråga endast där kalavverkning — helt eller delvis — av visst område skulle vara ur bränsleförsörjningssynpunkt synnerligen önskvärd, och där tillika skogsbeståndets karaktär är sådan, att en avveckling av beståndet eller delar därav är i hög grad lämplig. Vidare bör förutsättas att fullgörandet av den produktionsplikt, som ansetts motiverad för viss fastighet icke kan ske på annat sätt än genom kalavverkning av visst bestånd på fastigheten; om skogsägaren sålunda föredrager att fullgöra sin avverkningsskyldighet genom en gles och förhållandevis kostsam avverkning i gallringskog eller äldre skog inom ett visst område av fastigheten framför att kalavverka inom ett annat område, och denna gallringshuggning är ur skogsvårdssynpunkt försvarbar, böra åtgärder till genomförande av kalavverkning icke komma i fråga. Kommissionen anser det icke sannolikt,

att dessa förutsättningar kunna komma att föreligga annat än i enstaka undantagsfall. Kommissionen avser emellertid att — där sådana fall till äventyrs uppkomma — föreslå Kungl. Maj:t, att området tages i anspråk för avverkning enligt allmänna förfogandelagen.

Statsbidrag till skogsodling efter en med stöd av förfogandelagen verkställd kalavverkning bör enligt kommissionens mening icke utgå. Det synes nämligen önskvärt att träffande av frivillig överenskommelse om kalavverkning underlättas genom vissa ekonomiska fördelar, vilka icke äro för handen vid fall av förfogandelagens tillämpning. — En konsekvens av att statsbidrag ej skulle få utgå efter kalavverkning, föreskriven med stöd av förfogandelagen, synes vara, att förfogandelagens tillämpning i här ifrågasvarande avseende endast bör komma i fråga, där det vid kalavverkningen fallande virkets värde beräknas helt täcka kostnaderna för de följande skogsodlingsåtgärderna.

Bränslekommissionen har vidare frambållit, att liksom hittills under krisen även under avverkningsåret 1943/44 den frivilliga vedproduktionen borde stimuleras och stödjas av statsmakterna genom meddelande av *statsgaranti för vedens inlösen* och genom beviljande av *avverkningsförskott* ur veduppköparnas förlagskapital. Kommissionen har funnit det motiverat att i detta sammanhang upptaga till behandling frågan om statens ekonomiska ansvar beträffande veden och därmed sammanhängande spörsmål av betydelse vid en avveckling av vedregleringen.

Vid behandling av frågan om statsgaranti för ved har kommissionen till en början erinrat om att sådan statsgaranti må meddelas, förutom åt vedproducent, åt sådan skogsägareförening, som är ansluten till Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, samt att övriga auktoriserade veduppköpare icke komma i åtnjutande av statsgaranti. Kommissionen har vidare erinrat om att, om under tiden för giltigheten av en veduppköparens auktorisation på grund av förbättring i landets bränsleförsörjning eller eljest sådana förhållanden skulle inträffa som omöjliggjorde försäljning av den av uppköparen anskaffade veden till pris som täckte inköpspriset samt transport- och övriga kostnader ävensom uppköparens provisioner, kommissionen garanterade uppköparen dylikt försäljningspris. Den garanti uppköparen sålunda erhållit genom auktorisationen (auktorisationsgaranti) vore förmånligare än statsgarantin, som endast tillförsäkrade uppköpare garantipris, varför, i den mån auktorisationsgaranti vore gällande, statsgaranti icke hade någon betydelse för uppköparen. Enligt kommissionen uppkomme då den frågan om statsgarantin ändock hade betydelse för uppköparen genom att den gällde under en längre tid eller annan tid än auktorisationsgaranti. Härom har kommissionen anfört följande.

Auktorisationsgaranti torde gälla från den tidpunkt, då uppköparen träffar avtal med skogsägaren om inköp av ved och till dess uppköparen träffar avtal om försäljning av veden. Skulle en försäljning av uppköparens ved ej fullföljas, t. ex. på grund av köparens obestånd eller på grund av att kontraktet häves med anledning av att leverans ej skett inom avtalad tid,

torde garantin i auktorisationen ej ådraga kommissionen skyldighet att skaffa annan köpare, eftersom veden en gång blivit såld. Det är uppköparens sak att vid försäljning av ved skydda sig genom säkerheter eller förskottsbetalning, och kommissionen har i sitt cirkulär nr 185 uttalat, att ved bör vara tillgänglig, innan licens eller anvisning utfärdas. Vidare har kommissionen i cirkuläret uttalat, att om kontrakt anses böra upprättas angående ved, som ännu ej är tillgänglig för uppköparen, han ej bör binda sig definitivt för viss leverans beträffande större del av det kontraherade partiet än som är tillgänglig. Den nu anförda meningen om auktorisationsgarantins innebörd har kommit till uttryck i berörda cirkulär nr 185, däri uppköparna jämväl ålagts att upprätta skriftliga avtal om alla inköp och försäljningar, för att kommissionens ansvarighet vid varje tidpunkt skall kunna fastställas med stöd av skriftliga handlingar.

Giltighetstiden för den statsgaranti, som meddelats eller övergått å auktoriserad uppköpare (skogsägareförening), är beroende av om begreppet överlåtelse i kungörelsen om statsgaranti avser avtal om försäljning eller avlämnande av veden. I proposition nr 276 den 30 april 1942 (sid. 24) talas om utfästelse att inlösa ved, som avverkats men icke vunnit avsättning. Intetdera av begreppen överlåtelse och avsättning är otvetydigt. Om man med överlåtelse förstår ingående av avtal om inköp eller försäljning, sammanfaller garantitiden med tiden för auktorisationsgarantins giltighet. I sådant fall saknar statsgarantin all betydelse för uppköparen. Om man åter med överlåtelse avser det moment, då veden avlämnas från köpare till säljare, övergår statsgarantin från skogsägaren till uppköparen senare — vilket är betydelselöst, eftersom den vidsträcktare auktorisationsgarantin uppkommer redan i och med själva avtalet — och upphör att gälla först då veden avlämnats till den vedhandlare eller förbrukare, som köpt veden av uppköparen. Om man med överlåtelse avser vedens avlämnande, har uppköparen sålunda i statsgarantin en säkerhet under tiden mellan försäljningsavtalets ingående och vedens avlämnande. Fullföljes ej försäljningen, t. ex. på grund av köparens insolvens, kan uppköparen i detta fall påfordra att för veden erhålla garantipriset av staten.

Med hänsyn till vad nu anförts synes det angeläget att i kungörelsen om statsgaranti användes en annan bestämning av tidpunkten för garantins upphörande än vedens överlåtelse. Kommissionen anser för sin del skäligt, att avlämnandet av veden är avgörande tidpunkt för statsgarantins giltighet. Avlämnandet bör anses ha skett, då veden kommit ur säljarens besittning och sålunda är skyddad mot säljarens borgenärer.

Kommissionen har därefter framhållit, att den olika ställning, som å ena sidan skogsägareföreningarna och å andra sidan övriga auktoriserade uppköpare intaga i fråga om rätten att erhålla statsgaranti, enligt kommissionens mening icke vore motiverad. Jämväl övriga auktoriserade uppköpare borde därför tillerkännas nämnda förmån.

Kommissionen har i detta sammanhang vidare uttalat, att den bestämmelse, som nu stadgade statsgaranti som förutsättning för avverkningsförskott utan olägenhet kunde upphävas.

I fråga om rätt till avverkningsförskott har kommissionen föreslagit utfärdande av sådana bestämmelser, att veduppköpare för avverkning å egen skog eller avverkningsrätt skulle äga använda förlagskapital i fråga om

sådan ved, som uppköparen anmält sig ämna använda i sin verksamhet såsom veduppköpare.

Kommissionen har — under erinran att jämlikt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser (S. F. S. 667/42 och 861/42) statsgaranti för ved under avverkningsåret 1942/43 begränsats att gälla under sex-månadersperioder — kommit in på spørgsmålet, huru man skulle förfara vid en eventuell konjunkturomsvängning i samband med vedregleringens upphörande för att statens garantier — utan att skogsägarnas och övriga enskilda intressen obehörigen bleve eftersatta — skulle på ett rimligt och praktiskt sätt begränsas. Kommissionen har härom anfört följande.

Ett sätt är det hittills tillämpade att uppdelade garantin i perioder. Avverkningsåret 1941/42 voro dessa perioder bestämda till 4 månader, men de praktiska olägenheter, som en dylik uppdelning medförde, föranledde, att garantiperioderna avverkningsåret 1942/43 bestämdes till 6 månader. Ett annat sätt är att Kungl. Maj:t i garantibestämmelserna intager ett förbehåll, att den ved, som icke avverkats, upparbetats och upplagts exempelvis en månad efter av Kungl. Maj:t bestämd dag, icke skall omfattas av statsgaranti.

Genom ett »avverkningsstopp» av det slag, som senast antytts, kan man effektivt hindra, att, efter inträdandet av en fredskris, ved under en längre period avverkas och överlåtes på staten på grund av garantibestämmelserna. Den, som efter den bestämda tidens utgång avverkar, får själv svara för vedens avsättning och taga de förluster, som kunna föranledas av prisfall.

Staten torde emellertid i en sådan situation icke kunna fritaga sig från skyldigheten att gottgöra skogsägarna för förluster, som förorsakats av de redan meddelade avverkningsåläggandena. Om en skogsägare ålagts att avverka viss kvantitet och i anledning därav haft direkta kostnader för avverkningens planläggning och förberedande genom stämpling, anläggning av vägar eller baracker etc., bör han, därest han ej för egen del utnyttjar de vidtagna åtgärderna, erhålla gottgörelse av staten. Därjämte torde man få räkna med vissa ersättningar för rötskador, uppkomna på grund av stämpling, särskilt å skog avsedd för massavedavverkning. Det vore ur denna synpunkt önskvärt, att man kunde anordna ett avverkningsstopp på sådant sätt, att redan utstämplad skog finge avverkas. Även om man nu skapar de rättsliga förutsättningarna för ett allmänt avverkningsstopp, bör man vid en avveckling i största möjliga utsträckning fullfölja genom stämpling förberedda avverkningar, åtminstone av massaved. Detta låter sig sannolikt så mycket lättare göra, som massaveden kan beräknas utan större svårighet vinna avsättning som råvara för massaindustrien.

Ett avverkningsstopp skulle givetvis även påverka de kontrakt angående inköp och försäljning av ved, som blivit ingångna av uppköparna. Skulle ett avverkningsstopp föranleda, att en skogsägare, som sålt ved till en uppköpare, ej kan fullgöra sin leverans med ved, som avverkats före den bestämda dagen för avverkningsstoppet, bör kontraktet icke vidare gälla för återstående kvantitet. Eftersom uppköparen sålunda kan gå miste om ved, som han behöver för leverans till sina köpare, bör i kontrakten med dessa förbehåll ske för en sådan eventualitet, som nu är i fråga. Härvid är emellertid att märka, att staten genom auktorisationsgarantin kan stå i ansvar för ved, som ligger osåld hos andra uppköpare. Dessa osålda kvantiteter

böra i största möjliga utsträckning utnyttjas för att fullfölja leveranserna på de försäljningskontrakt, som andra uppköpare ingått. Kommissionen anser, att man med hänsyn till de ersättningsfrågor och den rubbning i handeln, som ett avverkningsstopp skulle föranleda, såvitt möjligt bör undvika att tillgripa en sådan åtgärd. Behovet därav begränsas avsevärt genom statsgarantins uppdelning i perioder. Utsikterna att kunna undvika användandet av avverkningsstopp äro givetvis väsentligt större, om garantiperioderna äro korta; då kan man — med undantag endast för det fall att en avveckling måste ske i periodens början — låta perioden utlöpa utan att begagna rätten att stoppa avverkningarna.

Garantiperioderna torde emellertid icke böra göras kortare än innevarande avverkningsår eller sålunda sex månader.

För att möjliggöra för kommissionen att övervaka fullföljandet av den avverkningsplan för ved och massaved som kan komma att fastställas för avverkningsåret 1943/44 har kommissionen föreslagit, att vedproducent borde förklaras skyldig att, såsom tidigare skett, även för nämnda avverkningsår lämna månatliga uppgifter angående avverkningarna av ved och massaved samt att inventeringar av landets vedförråd borde göras vid två tillfällen under avverkningsåret. I fråga om deklaration och inventering av timmer har kommissionen framhållit, att enligt dess mening månatliga deklarationer av avverkningarna icke borde ifrågakomma, men att det däremot syntes påkallat, att producenterna vid slutet av den egentliga avverkningsperioden för timmer och eventuellt en gång dessförinnan finge deklarerera under säsongen utförda timmeravverkningar.

Kommissionen har i sin skrivelse därefter behandlat frågan om storleken av de anslag för budgetåret 1943/44, som kunde beräknas behöva anvisas under var och en av anslagsrubrikerna Reglering av vedproduktionen och Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m.

Vad först angår anslaget till *Reglering av vedproduktionen* har kommissionen räknat med ett medelsbehov av 100 000 000 kronor till förlagskapital åt auktoriserade brännveduppköpare för inköp av ved.

Till förlagskapital för kostnader för transport av ved och för inköp av en statlig bränslereserv under budgetåret 1943/44 har kommissionen ansett 15 000 000 kronor respektive 30 000 000 kronor erforderliga. Med hänsyn till att för *Reglering av vedproduktionen* erforderliga medel för nästa budgetår beräknats icke komma att överstiga de medel, 145 000 000 kronor, som redan stå till förfogande för de med anslaget avsedda ändamålen, har kommissionen förklarat sig anse, att några nya anslagsäskanden beträffande *Reglering av vedproduktionen* icke vore erforderliga för nästkommande budgetår.

Vad därefter angår anslaget till *Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m.*, har kommissionen föreslagit, att detsamma skulle för budgetåret 1943/44 upptagas till 3 000 000 kronor, av vilket belopp be-

räknades 500 000 kronor för bestridande av vissa direkta omkostnader för vedinköp, 1 000 000 kronor för bestridande av kostnader vid tillhandahållande av ved från centrala lager i tätorter inom zon 3 samt 1 500 000 kronor för täckande av kostnader för prislestulor på långved och andra eventuella förluster å vedclearingen.

Kommissionen har i detta sammanhang behandlat spørsmålet om vilka åtgärder, som kunna befinnas erforderliga för vedförsörjningens ordnande under budgetåret 1943/44. I detta hänseende har kommissionen anfört, bland annat, att för nästa bränslesäsong en befarad ökad knapphet på bränsle komme särskilt för de större orterna att medföra ökade krav på reglering av handeln med samtliga bränslen och att det därför torde böra övervägas, huruvida icke fullständig handelsreglering borde, utöver vad som redan skett i de för närvarande handelsreglerade orterna, genomföras för ytterligare några städer, varom särskilt förslag komme att senare avgivas. Kommissionen har vidare framhållit, att en viss utvidgning av den regleringsform för handeln med ved, som genomförts för större delen av landets städer och vissa andra större samhällen, s. k. tätorter, zon 3, även kunde visa sig nödvändig. Kommissionen har härom anfört bland annat följande.

För tätorter, zon 3, är vedbehovet i regel icke större, än att veden kan tillföras med bil inom tillåtet köravstånd. Tillförseln har därigenom kunnat ske jämnare och någon större lagerhållning av ved i orterna har icke varit påkallad. Väl ha kristidsnämnderna i vissa orter anskaffat mindre beredskapslager, men den lagerhållning, som därjämte behövs för att tillgodose särskilt de mindre förbrukarnas vedbehov, har i stort sett legat hos vedhandlarna. Priserna på den ved, som sålts i smärre poster, i regel från vedgård, ha hittills fastställts med hänsyn till därmed förenade kostnader för vedens lagring och utkörning från lager. För leveranser av helved i mindre poster än hela billass ha priserna på den grund blivit förhållandevis höga, och berättigade erinringar mot dylika priser kunna göras ur såväl allmänna prissynpunkter som av rent sociala skäl. Inom vissa län har en utjämning av vedpriserna för leveranser av olika storlek kunnat åstadkommas genom en clearing inom vedhandeln på så sätt, att priset för större leveranser höjts något, medan priset för små partier, vilka tillsammans motsvara en mindre del av omsättningen i vedhandeln, kunnat i vissa fall avsevärt sänkas. Med hänsyn till vedhandelns starkt växlande struktur — en del vedhandlare ha förhållandevis få kunder, som äro småförbrukare, andra ha huvudsakligen sådana kunder — kan i de flesta orter en prisutjämning inom själva vedhandeln icke genomföras. Kommissionen anser emellertid önskvärdt, att en sådan utjämning av priserna på ved kommer till stånd inom tätorter, zon 3, att förutom priset för leveranser av ved i större partier över 100 kubikmeter endast ett pris fastställs för mindre partier än 100 kubikmeter. För de minsta partierna, som levereras som delar av billass, blir utkörningskostnaden något högre; denna höjning bör i varje fall betalas av konsumenten. En dylik prissättning förutsätter, enligt kommissionens mening, att genom medverkan av kristidsnämnderna i berörda tätorter en central lagerhållning anordnas, och att ved från sådant lager kan tillhandahållas i de fall, då svårigheter föreligga för transporter av ved direkt från upplag vid bilvägar. För att priset på ved vid leveranser från central-

lager skall kunna bli detsamma som vid direktleveranser från bilväg, böra kostnaderna för utkörningen av veden från lager i tätorten till konsumenten få avräknas i vedclearingen efter redovisning av leveranserna i fråga från kristidsnämnden till vederbörande kristidsstyrelse. I samtliga tätorter, zon 3, kan behovet av ved för hushållsbrukning under nästa bränslesäsong beräknas till ungefär 5 miljoner kubikmeter. Om 10 à 15 procent av denna kvantitet eller 500 000—750 000 kubikmeter behöver hållas i lager, som nyss sagts, och utkörningskostnaden i genomsnitt beräknas till 1 krona 75 öre per kubikmeter, skulle den åsyftade prissättningen medföra en belastning å vedclearingen av 0,9—1,3 miljoner kronor.

Kommissionen förutsätter därvid, att i den mån kostnaderna för lagerhållningen icke kunna täckas av marginalen mellan priserna för partier under och över 100 kubikmeter (vilken marginal i nu gällande prislistor i regel är 75 öre per kubikmeter), skola dessa kostnader icke drabba vedclearingen utan vederbörande kommun. Enligt kommissionens mening torde man rimligen kunna begära av ifrågavarande kommuner, att de lämna det bidrag till vedförsörjningens ordnande, som härigenom eventuellt skulle ifrågasättas. För vedclearingens vidkommande innebär den beräknade belastningen, förutsatt att clearingen icke bör lämna vare sig vinst eller förlust, att vedpriserna i dessa orter skulle behöva genomgående höjas med 25 öre per kubikmeter. Kommissionen anser en allmän prishöjning av veden på grund av denna lagring, som delvis är av beredskapskaraktär, icke kunna förordas. Med hänsyn jämväl till den medverkan, som förutsättes från kommunernas sida, synas angivna kostnader för tillhandahållande av ved från centrallager böra tagas som en belastning på här ifrågavarande omkostnadsanslag.

Då kommissionen förordar en ökad prisutjämning på ved i tätorter, zon 3, enligt de riktlinjer, som här angivits, förbiser kommissionen icke, att från vedhandlarnas sida säkerligen invändningar kunna resas mot en dylik central lagerhållning av ved, och detta såväl ur praktiska distributionssynpunkter som av rena bekvämlighetsskäl med hänsyn till den för vedhandlarna naturliga utleveransen av ved från vedgård. På samma sätt som när det gäller de handelsreglerade orterna har kommissionen emellertid ansett den centrala lagerhållningen hos kristidsnämnder eller centralorgan för dessa vara en för vedhandeln kanske obekvämlig men för konsumenterna och för det allmänna fördelaktig anordning, då det gäller att hålla priserna på helved vid skälig nivå.

Kommissionen har vidare föreslagit prisutjämnande åtgärder i fråga om långved som användes för hushållsbrukning samt i detta hänseende anført följande.

Såsom nämnts i det föregående kommer vedbehovet för olika ändamål under nästa bränslesäsong att i större utsträckning tillgodoses med långved. Även om långveden i största utsträckning torde komma till användning för större industrier, trafikföretag, statliga och kommunala anläggningar, kolugnar och i vissa fall för tillverkning av gengasved, kommer sannolikt inom vissa tätorter från Bergslagen och norrut långved att behöva tagas i anspråk för hushållsbrukning. I de fall då långveden måste omhändertagas vid centrala kapningsplatser i orterna, kommer den kapade veden att betinga självkostnadspriser, som beräknas ligga icke oväsentligt över priserna på kastved. Enligt de grunder, efter vilka priserna i olika orter

fastställts, äro desamma beroende av respektive orters naturliga tillförselområden och den ved, som kommer att finnas tillgänglig inom dessa områden. Under förutsättning att exempelvis i de norrländska tätorternas försörjningsområden långved avverkas och måste kapas inom tätorterna, skulle detta sålunda i princip medföra, att priserna för ved i dessa orter i motsvarande mån behövde höjas. Med hänsyn till den olika förekomst av långved för tätorterna i fråga, som redan nu kan förutses, anser kommissionen emellertid, att sådana eventuellt uppkommande kostnader för kapning av långved, som kunde verka höjande på eljest erforderliga vedpriser, böra belasta vedclearingen. Dessa kostnader för omhändertagande och uppkapning av långved inom vissa tätorter torde i den kommande prissättningen för nästa bränslesäsong icke böra påverka vedpriserna för tätorterna överhuvudtaget utan böra enligt kommissionens mening belasta det omkostnadsanslag, varom här är fråga.

Vad i samband med vedclearingen uppkommande kostnader angår har kommissionen — under erinran om att kommissionen i det föregående räknat med att 500 000 kronor skulle behöva tagas i anspråk för bestridande av vissa direkta kostnader för vedinköp — anfört följande.

För bestridande av kostnader vid tillhandahållande av ved från centrala lager i tätorter, zon 3, torde böra beräknas ett belopp av ungefär 1 000 000 kronor. För vedclearingen anses jämväl ett visst belopp böra ställas till förfogande för täckande av dels kostnader för omhändertagande och uppkapning av långved i vissa tätorter, dels eventuella förluster med hänsyn till de svårigheter, som alltid följa med prisberäkningar efter vedleveranser av den stora omfattning, varom här är fråga. En viss marginal bör även finnas för att möjliggöra, att för säsongen fastställda priser ej under säsongen skola behöva höjas. I clearingförfarandets syfte anser kommissionen ligga, att ett eventuellt överskott i vedclearingen för en viss bränslesäsong skall kunna få tagas i anspråk under en kommande, så att icke resultatet av varje års prissättning måste redovisas och bedömas för sig. Kommissionen anser därför, att en statens vedclearingkassa bör inrättas i huvudsak efter liknande grunder som den enligt kungörelsen den 28 juni 1940 (nr 650) inrättade kolclearingkassan. För innevarande år föreligger per den 31 december 1942 ett överskott i vedclearingen på cirka 2 000 000 kronor. Under förutsättning att ett överskott från årets vedclearing får balanseras i en vedclearingkassa, varom särskilt förslag kommer att avgivas, anser kommissionen, att utöver förut angivna 1 500 000 kronor ett lika stort belopp bör upptagas för att täcka kostnader för prisleförluster på kapad långved och andra eventuella förluster i vedclearingen. Ifrågavarande omkostnadsanslag föreslås därför att såsom förslagsanslag uppföras med 3 000 000 kronor.

Slutligen har kommissionen beträffande vissa *prisavvägningsfrågor*, efter samråd med statens priskontrollnämnd, anfört följande.

I det föregående har förutsatts, att samma grundregler för vedclearingen skola tillämpas som hittills, d. v. s. att clearingförfarandet bör i stort sett ge varken vinst eller förlust, och att debiterings- respektive tätortspriserna beräknas i så nära anslutning som möjligt till de faktiska självkostnaderna för veden inom respektive tillförselområden. I fråga om nästa bränsleårs vedpriser räknar kommissionen således med att vissa höjningar äro ofrån-

komliga, beroende på att de höjda normalpriserna för vedproducenterna måste få återverkningar på debiterings- och tätortspriserna. Därtill beräknas en viss höjning i normalpriserna för vedtransporter med bil samt något höjda båtfrakter. Erfarenheterna från årets vedclearing giva möjlighet till en avvägning på säkrare grund av priserna med hänsyn till tillförseln inom de områden, som i stort sett äro prisbestämmande, och dessutom bör överskottet i årets vedclearing kunna utnyttjas för att motverka eljest erforderliga höjningar. Vid övervägande av frågan om clearingprisernas avvägning för nästa bränslesäsong har kommissionen sålunda i stort sett funnit, att debiteringspriserna för ved inom överskottsområdena i Norrland, Dalarna och Värmland böra höjas med 1 krona à 1 krona 25 öre per kubikmeter. Debiteringspriserna för ved inom det småländska överskottsområdet torde behöva höjas med 50 öre per kubikmeter. Basispriserna för ved till handelsreglerade orter torde — fränsett justering av priset för något sortiment i Stockholm — emellertid det oaktat kunna hållas oförändrade. De för normalpriserna i tätorter, zon 3, grundläggande avräkningspriserna för leveranser över 100 kubikmeter beräknas i södra och mellersta Sverige behöva höjas med 50 öre per kubikmeter inom de områden, där normalpriserna för producenterna höjts med samma belopp, d. v. s. i huvudsak inom Småland, södra Halland, Östergötlands, Södermanlands, Värmlands, Örebro och Västmanlands län. I Gävleborgs och Kopparbergs län erfordras av i huvudsak samma anledning prishöjningar i tätorterna av 50 öre à 1 krona per kubikmeter. I övre Norrlands tätorter, där producentpriserna för ved genomgående höjts med 1 krona per kubikmeter, och årets tätortspriser visat sig väl låga, anses en höjning av dessa priser med upp till 1 krona 50 öre per kubikmeter behöva vidtagas. De enligt kommissionens mening erforderliga prishöjningarna bero sålunda väsentligen på de höjningar, som skett av vedproducenternas normalpriser, medan transportprisernas stegring i regel icke kommer att behöva verka höjande på clearingpriserna. Enligt grundreglerna för vedclearingen har kommissionen funnit sig böra räkna med nu i stort sett angivna prishöjningar. Att utöver en sådan försiktig avvägning av priserna låta allmänna prispolitiska hänsyn påverka prissättningen har kommissionen icke funnit vara i överensstämmelse med nämnda grundregler för vedclearingen. Kommissionens förslag, enligt vilket omkostnadsanslaget bör kunna begränsas till 3 000 000 kronor, bygger sålunda på en fortsatt tillämpning av de givna reglerna för vedclearingen och inrymmer icke någon marginal för täckande av eventuella förluster på grund av en prissättning, som mera skulle få karaktär av subvention av konsumentpriserna på ved.

Föredragande statsrådet.

Föredragande statsrådet har för egen del anfört i huvudsak följande.

För bedömande av den omfattning i vilken återverkningarna under avverkningsåret 1943/44 böra ske har man att utgå från de bränslebehov för säsongen 1944/45, vilka beräknas skola tillgodoses genom uttag ur skogarna. Dessutom måste man taga hänsyn till de kvantiteter gagnvirke som erfordras för industriellt bruk och andra därmed jämförliga ändamål.

Vad till en början angår bränslebehovet under säsongen 1944/45 torde man såsom utgångspunkt för beräkningen härav böra taga de kalkyler som ligga till grund för uppskattningen av behovet av inhemskt bränsle under säsongen 1943/44. Detta har, om man bortser från den inhemska kolproduktionen, av

bränslekommissionen beräknats till en vedkvantitet av 40 miljoner kubikmeter (travat mått), vartill kommer en torvkvantitet, som beräknas motsvara mellan 3 och 4 miljoner kubikmeter ved. För bränslesäsongen 1944/45 har bränslekommissionen räknat med ett vedbehov av samma storleksordning. Vid dessa beräkningar har kommissionen förutsatt, att en viss import av stenkol och koks kommer att äga rum under åren 1943 och 1944. Alla antaganden om storleken av denna import äro emellertid mycket osäkra. Med hänsyn härtill synes det angeläget, att planläggningen av vedavverkningarna icke inriktas på att uppnå en viss maximikvantitet utan att man i stället tager en viss antagen minimimängd till riktpunkt. Denna minimikvantitet för veduttagen synes på sätt bränslekommissionen angivit kunna uppskattas till 40 miljoner kubikmeter, varav 5 miljoner kubikmeter skulle utgöras av massaved eller ved samt återstoden av kastved och kolved jämte annan långved.

Vid sidan av vedavverkningarna måste även behovet av gagnvirke tillgodoses genom uttag ur skogarna. Innevarande avverkningsår är avsikten att avverkningarna av massaved, för att användas som industriell råvara, skola uppgå till 15 miljoner kubikmeter, varigenom man avsett att dels täcka industriens löpande behov och dels bygga upp de lager av massaved, som under krisen tagits i anspråk för bränsleändamål. Kan den avsedda lagerökningen på grund av mindre gynnsamt utfall av årets avverkningar av massaved icke komma till stånd, måste man söka fylla lagren genom ökade avverkningar säsongen 1943/44. Den totalkvantitet massaved som under avverknings säsongen 1943/44 bör framställas för att täcka industriens råvarubehov kan beräknas till 15 miljoner kubikmeter (travat mått). Utöver detta behov av gagnvirke för massaindustriens del kommer behovet av annat rundvirke för sågtimmer, slipers, stolpar m. m. Ehuru föga kan sägas om de förhållanden som komma att råda inom de näringsgrenar, där detta virke skall användas, vid den tid, då det under säsongen 1943/44 avverkade virket blir tillgängligt, torde man i likhet med bränslekommissionen kunna utgå från samma behov av dessa virkessortiment för konsumtionsåret 1944/45 som man räknat med för konsumtionsåret 1943/44 eller mellan 10 och 11 miljoner kubikmeter (fast mått utan bark).

Huruvida det skall bliva möjligt att även under nästa avverknings säsong genomföra så omfattande avverkningar som kunna anses erforderliga för tillgodoseende av förut angivna behov, kan givetvis vara föremål för tvekan. Vid bedömandet härav bör ej förbises, att åren närmast före kriget uttogs ur våra skogar en kubikmassa, som understeg förut beräknade samlade virkesuttag med endast 10 à 15 %. Följande från bränslekommissionen inhämtade siffror torde i detta hänseende vara ägnade att lämna en viss belysning, varvid dock bör framhållas, att avverkningarna 1937 lågo ej obetydligt över vad som kunde anses normalt före kriget.

	Avverkning 1937 milj. m ³ (fast mått med bark)	Behov 1943/44
Timmer	18,3	12,4
Massaved m. m.	22,4	12,6
Kastved m. m.	3,2	19,1
Långved m. m.	1,7	6,2
Husbehovsvirke	8,0	7,4
Summa	53,6	57,7

De svårigheter som framträtt i samband med avverkningsprogrammets genomförande under senare år torde ej heller så mycket ha föranletts av att de samlade virkesuttagen varit för stora utan ha fastmera berott på strävandena att undvika upphuggning av värdefulla gagnvirkessortiment till ved. Svårigheterna skulle därför måhända avsevärt minskas, därest uttagen av kastved kunde nedbringas och i stället avverkningarna av gagnvirke ökas. Genom ökade uttag av massaved för bränsleändamål vinnes också att, för den händelse behovet av vedbränsle skulle bli mindre än beräknat, den avverkade massaveden skulle kunna användas som råvara inom cellulosa-industrien. Man bör därför enligt min uppfattning eftersträva väsentligt ökade uttag av massaved under nästa vinter. Önskvärt ur här ifrågasatt synpunkt är även att avverkningarna av timmer ökas på grund av att vedbränsle erhålles i samband med timrets avverkning och förädling.

Även om sålunda uttagen av gagnvirke ökas, kvarstår dock en mycket betydande mängd ved, som nästa avverkningssäsong skulle behöva uttagas ur våra skogar. Av de uppskattningar som gjorts under de senaste åren av våra skogstillgångar torde man dock i och för sig vara berättigad att draga den slutsatsen, att vid sidan av de norrländska skogstillgångarna, om vilkas tillräcklighet för vedavverkningar tvekan icke föreligger, vedskogstillgångarna i mellersta och södra Sverige även för den förestående avverknings-säsongen skola kunna medgiva avverkningar av den ifrågasatta storleksordningen, utan att skogsvårdssynpunkter därvid skulle behöva trädas för nära. I praktiken torde emellertid förhållandena vara tämligen växlande, i det man på sina håll torde ha drivit avverkningarna intill gränsen för vad som är försvarbart ur skogsvårdssynpunkt under det att på andra håll skogstillgången ännu ej är på långt när utnyttjad. Åtskilligt av de skogstillgångar som ännu återstå torde emellertid icke kunna utnyttjas utan avsevärda ekonomiska upppoffringar, exempelvis på grund av ogynnsamt avsättningsläge och höga avverkningskostnader. För att kunna genomföra de för nästa avverknings-säsong erforderliga avverkningarna torde man få förutsätta, att ingående undersökningar om de olika fastigheternas skogstillgångar verkställas, så att en rättvis fördelning av avverkningskvantiteterna åstadkommes.

Såsom bränslekommissionen framhållit torde de under innevarande avverkningssäsong rådande svårigheterna att erhålla arbetskraft för skogsbruket icke komma att minska under nästa säsong under förutsättning av oförändrade produktionsförhållanden. På sätt som skett under innevarande avverkningsår torde även för kommande år särskilda åtgärder bliva påkallade för att tillföra skogarna erforderlig arbetskraft. I vilken utsträckning och under vilka former detta kan bliva nödvändigt är ännu icke möjligt att bedöma.

En väsentlig förutsättning för att avverkningarna skola kunna förläggas till sådana platser, som ur skogsvårdande synpunkter äro lämpliga, utgör tillgången till nödiga transportmedel. Det är givet att i ett läge med knapp tillgång till transportmedel vissa avsteg från skogsvårdssynpunkterna måste göras; detta har också skett därigenom att virkesuttagen planerats med hänsyn till trafikapparatsens möjligheter. Skulle ytterligare inskränkningar i trafikapparaten av betydande omfattning bliva nödvändiga, måste avverkningarna förläggas till den omedelbara närheten av konsumtionsplatserna, järnvägs- och andra trafikleder. Med hänsyn till de betänkliga följder ett dylikt tillvägagångssätt ur skilda synpunkter skulle medföra bör detsamma tillgripas endast i händelse av ett verkligt nödläge. Försörjningen med lastbilsringar erbjuder för närvarande stora svårigheter. Det är därför synnerli-

gen ovisst, huruvida man vågar räkna med att lastbilar i tillräcklig omfattning skola finnas tillgängliga för vedtransporterna i fortsättningen. Därest inskränkningarna i lastbilstrafiken icke bliva alltför långt gående, lär man hjälpligen kunna reda sig genom att taga andra tillgängliga transportmedel, exempelvis traktorer, släpvagnar och hästfordon, i anspråk. I annat fall återstår måhända endast det nyssnämnda alternativet.

Genomförandet av ett avverkningsprogram av den storleksordning som här är på tal måste självfallet understödjas från statens sida. De statliga stödåtgärderna ha hittills för vedproducenterna inneburit garanti för vedens inlösen, i den händelse veden icke finner köpare, samt möjlighet att erhålla förskott för avverkningskostnaderna. Med det uppköpssystem som åvägbragts har även de auktoriserade uppköparnas verksamhet underlättats genom de möjligheter som stå dem till buds att erhålla förlagskapital för veduppköpen och den dem tillförsäkrade garantin (s. k. auktorisationsgaranti), som innebär att, i händelse av ändrade förhållanden som omöjliggöra försäljning av anskaffad ved till pris som täcker inköpspriset jämte övriga kostnader och provisioner, de skola kunna av bränslekommissionen få ut vad veden kostat dem.

Bränslekommissionen har emellertid i syfte att få full klarhet om giltighetstiden för statsgaranti som meddelats eller övergått å skogsägareförening i egenskap av auktoriserad uppköpare föreslagit, att tidpunkten för avlämnandet av veden i stället för, såsom det stadgats i kungörelsen den 22 maj 1942 med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen, tiden för överlåtelsen av veden skall vara avgörande för statsgarantins giltighet. Härigenom skulle skogsägareföreningen-uppköparen, vars s. k. auktorisationsgaranti enligt kommissionens uppfattning gäller för tiden från träffande av avtal med vedproducent om inköp av ved till ingående av försäljningsavtal, härutöver erhålla statsgaranti för tiden mellan försäljningsavtalets träffande och vedens avlämnande till köparen. I anslutning till detta förslag förordas, att även andra auktoriserade uppköpare än skogsägareföreningar skola erhålla rätt till statsgaranti enligt nyssnämnda kungörelse. Dessutom anser kommissionen, att bestämmelsen (4 §) om statsgaranti såsom förutsättning för avverkningsförskott utan olägenhet bör kunna upphävas, när den begränsning av avverkningsförskotten, som torde ligga i ett anknytande av desamma till viss del av medgiven statsgaranti, synes kunna erhållas genom att förbinda rätten till avverkningsförskott till en total kvantitet ved, som håller sig inom gränserna för vad som är medgivet för statsgaranti.

Vad beträffar den av kommissionen förordade ändring i nuvarande föreskrifter, enligt vilken skulle fastslås att statsgarantin gäller även för tiden mellan försäljningsavtalets ingående och vedens avlämnande, må framhållas att frågan härom numera kommit i ett i viss mån ändrat läge. Sedan bränslekommissionens framställning till Kungl. Maj:t i ämnet avlåtits, ha nämligen bestämmelser utfärdats av i huvudsak den innebörd att ved, som av uppköpare försålts till av kommissionen anvisad köpare, skall kunna ur garanti-synpunkt likställas med osåld auktorisationsved i vissa fall av force majeure eller bristande solvens hos köparen. För veduppköparens vidkommande synes följaktligen ej längre föreligga något större behov av att statsgarantin gäller intill dess veden avlämnats. Ej heller med hänsyn till vedproducenten synes påkallat att ifrågavarande garantiutfästelse gives en sådan innebörd. På det att icke någon oklarhet må komma att råda på denna punkt torde

emellertid författningsbestämmelserna böra så utformas att av dem tydligt framgår, att statsgarantin upphör i och med att försäljningsavtalet träffats.

Med den ståndpunkt jag intagit i nu berörda fråga om statsgarantins utsträckning i tiden följer, att auktorisationsgarantin i varje fall icke kommer att upphöra tidigare än statsgarantin. Något behov av den särskilda statsgarantin för skogsägareföreningen-uppköparen synes därför icke föreligga, i all synnerhet som auktorisationsgarantin är fördelaktigare ur uppköparens ekonomiska synpunkt. Auktorisationsgarantin tillförsäkrar nämligen uppköparen ersättning för veden till inköpspris jämte däröver tillkommande kostnader, under det att den vanliga statsgarantin endast utgör säkerhet för den garantiberättigade att erhålla garantipriset. Jag tillstyrker således, att skogsägareföreningarna från och med den 1 juli 1943 icke meddela eller erhålla statsgaranti för efter denna tidpunkt avverkad ved samt vidare att statsgaranti icke längre skall utgöra förutsättning för avverkningsförskott. Erforderlig kontroll över att utlämnade avverkningsförskott icke komma att uppgå till alltför stora belopp torde kunna vinnas på sätt kommissionen föreslagit.

Mot kommissionens förslag om att veduppköpare skall äga rätt att använda förlagskapital för avverkning av egen skog eller avverkningsrätt har jag i och för sig ej något att erinra. Med hänsyn till de krav, som böra ställas på uppköparen att hålla verksamheten såsom uppköpare noga skild från annan verksamhet, anser jag dock att uppköparen i varje särskilt fall bör inhämta kristidsstyrelsens medgivande till dylik disposition av förlagskapitalet.

I likhet med föregående år torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga administrativa bestämmelser rörande garantiprisernas höjd, de virkes- och vedsortiment som må omfattas av statsgaranti samt om de tidsperioder under vilka ved må anmälas för garanti och garantin skall gälla.

Särskilt sistnämnda fråga förtjänar i dagens läge uppmärksamhet. Såsom bränslekommissionen framhållit synes det vara lämpligt, att nu förberedelsevis överväga vilka åtgärder som böra vidtagas vid en avveckling av vedregleringen för att begränsa statens ansvar enligt gjorda utfästelser. Kommissionen har i detta hänseende diskuterat två möjligheter, nämligen genomförandet av ett »avverkningsstopp», vilket skulle innebära att garanti utfärdades med förbehåll, att ved, som icke avverkats exempelvis en månad efter av Kungl. Maj:t bestämd dag, icke skall omfattas av statsgaranti, eller en uppdelning av statsgarantin i perioder. Kommissionen har antytt, att genom ett avverkningsstopp staten visserligen kan hindra att avverkning sker under en längre tidsperiod och att ved överlåtes på staten på grund av garantibestämmelserna, men att staten icke i ett sådant läge kan undandraga sig att gottgöra skogsägarna förluster på grund av förberedande åtgärder för avverkningen samt till följd av rötskador uppkomna genom stämpling av skogen. Vidare kunna ersättningskrav väntas från veduppköpare, som genom avverkningarnas inställande bli urståndsatta att fullgöra ingångna försäljningsavtal. Med hänsyn till dessa osäkerhetsmoment och andra rubbningar i vedhandeln har kommissionen stannat för att förorda systemet med statsgarantins uppdelning i perioder.

De av kommissionen berörda olägenheterna av ett avverkningsstopp kunna knappast i och för sig anses så vägande, att man på grund härav bör avvisa tanken på genomförandet av en dylik åtgärd. Statens intressen kunna självfallet tillgodoses även genom en uppdelning av statsgarantin i perioder.

Göras dessa perioder ej alltför långa, blir uppdelningen av statsgarantin till sina verkningar att jämställa med ett avverkningsstopp. Jag anser ej något hinder föreligga mot att första garantiperioden bestämmes till tiden 1 juli—31 december 1943. I anslutning till en sådan begränsning av statsgarantins giltighet bör även föreskrivas, att veduppköparna icke skola upprätta avtal om inköp av annan ved än sådan som avverkas under garantiperioden eller dessförinnan avverkats. Huru man skall förfara för tiden därefter får bli föremål för fortsatta överbäganden.

Vid sidan av här berörda statliga stödåtgärder, vilka syfta till att underlätta för den enskilde skogsägaren att på frivillighetens väg medverka till framvinnande av de betydande mängder ved och annat virke, som ifrågasatts för avverkningsåret 1943/44, erfordras att staten har möjlighet att genom lämpliga åtgärder åläggas skogsägare eller annan innehavare av rätt till skog att fullgöra avverkningar. Den för detta ändamål tillkomna lagen den 30 juni 1942 om avverkningskyldighet bör därför givas förlängd giltighet. Förslag härom har i annat sammanhang förelagts riksdagen. Med stöd av lagen bör produktionsplikt även för nästa år föreskrivas för brännved och massaved.

För att underlätta för skogsägarna att fullgöra produktionskyldigheten har bränslekommissionen föreslagit, att småtimmer för tillverkning av träull och till lådvirke samt lövträdsvirke skola få inräknas i produktionsplikten; härigenom avser man att vinna, att tillgången på dessa virkessortiment skall bli rikligare än eljest. Möjlighet bör enligt kommissionens mening även föreligga för skogsägaren att i produktionskyldigheten få inräkna bakar, ribb m. m. som utvinnas i samband med förädling av avverkat timmer.

Bränslekommissionens förslag om rätt för vedproducent att inräkna småtimmer och lövträdsvirke i produktionsplikten är jag beredd att biträda. Trots stor tveksamhet vill jag ansluta mig även till kommissionens förslag om att timmer, som försäljes eller försågas för avsalu, till viss del skall få ingå i produktionskyldigheten.

Bränslekommissionen har vidare föreslagit, att kalhuggning skulle få ske på skogsmark, vars produktionsförmåga av skilda orsaker icke tillfredsställande utnyttjas. Även enligt min mening böra möjligheterna härför vidgas. Enligt gällande bestämmelser om statsbidrag från statens skogsodlingsanslag kan statsbidrag för skogsodling erhållas för bland annat vanhävdad skogsmark, där skogsbeståndet är av synnerligen otillfredsställande slutenhet och tillika i väsentlig mån saknar utvecklingsmöjligheter. En förutsättning för statsbidrag är emellertid att avsättningsvärdet av det virke, som bör avverkas för att åstadkomma nöjaktig förnygring, understiger kostnaden för förnygringsåtgärderna. Statsbidraget kan beviljas med högst 50 procent av de godkända kostnaderna. Med nuvarande höga ved- och virkespriser saknas ofta förutsättningen för erhållande av skogsodlingsbidrag, när avsättningsvärdet överstiger reproduktionskostnaderna. Till följd härav ha skogsägarna i många fall icke frivilligt velat gå med på kalavverkning. Skogsägarnas medverkan till kalhuggning, vilken otvivelaktigt bör kunna lämna ett betydande tillskott av ved, bör därför underlättas. Detta torde såsom bränslekommissionen föreslagit kunna ske genom att statsbidrag förklaras skola kunna utgå, oavsett det avverkade virkets avsättningsvärde. En förutsättning för denna lättnad i möjligheterna att erhålla skogsodlingsbidrag bör dock vara att kalavverkningen utföres i syfte att fullgöra fastigheten åliggande produktionsplikt.

Även om lättnader av angivet slag bli genomförda är det icke säkert, att

alla av skogsvårdsstyrelse föreslagna kalavverkningar komma till stånd. Man synes därför böra ha möjlighet att tvångsvis föreskriva sådan avverkning. I likhet med bränslekommissionen anser jag, att gällande lag om avverkningsskyldighet i nuvarande läge icke lämpligen bör återopas för en kalhuggning. Däremot torde, därest särskilda skäl kunna anföras, hinder icke föreligga för Kungl. Maj:t att med stöd av allmänna förfogandelagen från fall till fall förordna om kalhuggning. I händelse av tvångsvis genomförd kalavverkning böra skogsodlingsbidrag icke utgå; å andra sidan synes förordnande om dylik avverkning icke böra meddelas, där icke värdet av virket beräknas helt täcka kostnaderna för de följande skogsodlingsåtgärderna.

Produktionsplikten storlek skulle enligt de i det föregående skisserade linjerna kunna bestämmas till omkring 55 miljoner kubikmeter. Av denna kvantitet synas minst 10 miljoner kubikmeter böra avse massaved och återstoden annan ved. Staten bör emellertid vara beredd att taga emot väsentligt större kvantitet massaved. Enligt min mening böra sålunda skogsägarna äga att intill en sammanlagd myckenhet av 25 miljoner kubikmeter fullgöra produktionsplikten i massaved.

Av det anförda framgår att ett fastställande av produktionsskyldigheten för de särskilda fastigheterna kommer att kräva en noggrann kännedom om de skogliga betingelserna på varje fastighet. Skogsvårdsstyrelserna, vilkas medverkan vid avverkningarnas planläggning och fördelning är förutsedd i avverkningslagen, torde komma att behöva anlitas i vidgad omfattning. För att skogsvårdsstyrelserna skola kunna fylla dessa uppgifter torde därför ökade ekonomiska bidrag erfordras från statens sida. Denna fråga torde få underställas riksdagen samtidigt med att förslag förelägges riksdagen beträffande anslag under nionde huvudtiteln till Skogsvård m. m.: Skogsvårdens befrämjande. I anslutning därtill torde även spørsmålet om anvisande av medel för ökade statsbidrag för skogsodling få upptagas till behandling.

Försörjningen med ved och annat virke under säsongen 1943/44 grundar sig till övervägande delen på utfallet av avverkningarna under innevarande avverkningsår samt på våra tillgångar av stenkol och koks. Årets avverkningar åsyfta en vedkvantitet av omkring 40 miljoner kubikmeter ved och cirka 15 miljoner kubikmeter massaved. Huru stor del därav som kan komma att utvinnas ur skogarna är ovisst; den 28 februari 1943 hade, enligt vad jag inhämtat, i runt tal 24,4 miljoner kubikmeter ved och 6,6 miljoner kubikmeter massaved avverkats. Dessa siffror ådagalägga att en forcering av avverkningarna, såvitt möjligt, bör åstadkommas för att det uppgjorda avverkningsprogrammet skall kunna fullföljas. Oaktat importen av stenkol och koks kunnat hållas i gång under innevarande vinter och därigenom lagren av sådant bränsle i stort sett kunnat något ökas i förhållande till år 1942, kan man ej med hänsyn till ovissheten om hur denna import kommer att gestalta sig under bränslesäsongen 1943/44 räkna med att behovet av ved för bränsleändamål under nämnda period blir mindre än man förut antagit.

Hushållningen med de tillgängliga bränslena bör således präglas av största sparsamhet. Därjämte böra sådana åtgärder som syfta till att åstadkomma rationaliserade eldningsmetoder fortfarande verksamt främjas. Även spørsmålen om värmebesparande anordningar inom bostadshus förtjäna alljämt beaktande. I sistnämnda hänseende må nämnas, att allmänheten bragts i närmare kontakt med dessa frågor genom den med hjälp av statsbidrag anordnade, runt stora delar av landet ambulande utställningen »Varm bo-

stad», vilken avser att giva fastighetsägare och andra intresserade del av nyare rön inom detta område. Intet som kan vara ägnat att åstadkomma bränslesparning bör enligt min mening underlåtas i det nuvarande läget.

I likhet med vad jag föregående år uttalade i fråga om åtgärderna för tryggande av vedförsörjningen under nu innevarande bränsleår lärer, därest brist skulle uppstå å bränslen för skilda användningsområden, en avvägning ur samhällsnyttans synpunkt böra komma till stånd mellan de olika behov — industriella och andra — som skola tillgodoses. I den mån det gäller att fördela bränsletillgångarna på olika industriella företag, bör givetvis hinder ej föreligga att, om så befinnes påkallat, taga hänsyn jämväl till de olika företagens effektivitet. För den händelse avvägningar av här antydd art skulle bli erforderliga, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga härför nödiga åtgärder.

Hittills genomförda anordningar för reglering av vedhandeln torde, såvitt nu kan bedömas, ha verkat i stort sett tillfredsställande. I händelse av än större knapphet på bränsle torde en än längre gående fördelning av det tillgängliga bränslet bli nödvändig. Det är sålunda troligt, att en viss utvidgning av den regleringsform för vedhandeln som genomförts för zon 3, d. v. s. större delen av landets städer och vissa andra större samhällen, kan bli påkallad. Härigenom torde man vinna icke blott en bättre reglering av handeln utan även ett mera tillfredsställande utnyttjande av transportmedlen samt upprätthållandet av en fast prisbildning.

Det under våren 1942 till sin nuvarande omfattning genomförda prisutjämningsförfarandet för ved, den s. k. vedclearingen har, såvitt erfarenheterna hittills givit vid handen, nöjaktigt fyllt sin uppgift. Några mera genomgripande förändringar — utöver en viss utvidgning av clearingsförfarandet, beroende på skärpning av vedregleringen i ett antal tätorter — torde icke vara erforderliga.

De olika clearingsförfarandena synas emellertid, såsom bränslekommissionen förordat, böra administreras genom en gemensam vedclearingkassa, vars inrättande jag efter särskild framställning från kommissionen ämnar föreslå Kungl. Maj:t. Såsom rörelsemedel bör till kassan överföras den behållning som kan komma att kvarstå som ett resultat av innevarande budgetårs verksamhet i prisutjämnande syfte. Därjämte böra de medel som kunna bli anvisade för att täcka vissa förutsebara förluster å skilda clearingförfaranden tillföras kassan. Samtliga inbetalningar och utbetalningar av medel, vare sig de hänföra sig till de olika clearingförfarandena beträffande handelsreglerade orter, tätorter i zon 3 eller leveranser av ved från överskotts- till underskottsområden, böra ske genom kassan. Kassans medel böra innestå i riksbanken och bränslekommissionen bör äga dragningsrätt å kassans räkning i riksbanken. Eventuell behållning vid kassans avveckling bör inbetalas till statskontoret. De närmare föreskrifterna för kassan och dess verksamhet torde Kungl. Maj:t i samband med beslut om kassans inrättande få meddela.

I fråga om clearinganordningen för tätorterna i zon 3 har bränslekommissionen ansett, att en viss ändring bör genomföras i anslutning till motsvarande anordning inom de handelsreglerade orterna. Kommissionen åsyftar därvid, att även i tätorterna inom zon 3 en central lagerhållning av ved genom kristidsnämndernas medverkan skall anordnas för att möjliggöra tillhandahållandet av ved i sådana fall, då svårigheter föreligga för transporter av ved direkt från upplag vid bilvägar. Genom en dylik åtgärd skapas enligt kommissionens mening förutsättningar för en bättre utjämning

av priserna å ved vid leveranser i partier under 100 kubikmeter. De ökade utkörningskostnader som komma att uppstå för leverans av ved från centrallager ha beräknats till i genomsnitt 1 krona 75 öre per kubikmeter och avses skola bestridas av inflytande clearingmedel. Kostnaderna för själva lagerhållningen anser kommissionen, i den mån de icke kunna täckas av tillämpliga marginaler vid kristidsnämndens egen försäljning av lagerved, böra ankomma på vederbörande kommun att svara för. Med hänsyn till att under kommande bränsleår en del av försörjningen med ved kommer att tillgodoses genom långved, som kommer att betinga självkostnadspriser, liggande icke oväsentligt över priserna å kastved, bör, för undvikande av ojämnheter i prisbildningen å orterna, allteftersom långved användes som bränsle eller ej enligt kommissionens uppfattning vedclearingen belastas med de ökade kostnaderna.

För egen del kan jag ansluta mig till vad kommissionen anfört i fråga om utvidgningen av clearinganordningen i tätorter, zon 3. Jag förordar därför, att kostnaderna för de förutsatta utkörningarna av ved från centrallager få i första hand bestridas av inflytande clearingmedel. Likaså anser jag det skäligt, att kommunerna skola svara för lagerkostnaderna för centrallagren, och jag förutsätter, att de av dessa åtgärder berörda kommunerna frivilligt gå med på att täcka dessa kostnader. Skulle mot förmodan någon kommun vägra medverka i sistberörda avseende, torde Kungl. Maj:t äga befogenhet att ålägga sådan skyldighet med stöd av lagen den 15 juni 1939 (nr 254) om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av krig m. m. föranledda arbetsuppgifter. Kommissionens förslag att de ökade kostnaderna för kaping av långved skola belasta vedclearingen föranleder ej erinran från min sida.

Den pågående uppköpsverksamheten av ved kräver stora belopp. Avsevärda summor ha också anvisats för detta ändamål. Såsom bränslekommissionen anfört torde med det inköpsprogram, som kan väntas bli följt för veduppköpen under bränslesäsongen 1943/44, icke föreligga skäl antaga att rörelsemedel utöver de redan anvisade skola bli behöfliga. Några särskilda anslagsmedel för inlösen av tvångsavverkad ved torde icke bli erforderliga. Skulle krav framställas på statsverket för inlösen av tvångsavverkad ved, torde härav föranledda utgifter få bestridas av de för inköp av ved avsedda medlen. Man skulle även kunna tänka sig att kostnaderna för inlösen av ved, som måste av staten omhändertagas i och för uppfyllande av meddelad garanti, borde utgå från tillgängliga inköpsmedel. Då man helt saknar bedömningspunkter rörande storleken av de vedpartier som kunna komma i statens hand genom ett sådant inlösningsförfarande, synes det på sätt som förutsatts för de närmast föregående budgetåren lämpligast, att eventuella utgifter för statsgaranterad ved få preliminärt bestridas från förskottsstat. Med statsgaranterad ved avser jag i detta sammanhang ved, för vilken vedproducent åt sig utverkat garanti enligt kungörelsen den 22 maj 1942 med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen.

Det av bränslekommissionen genomförda prisutjämningsförfarandet är principiellt så avvägt, att varken vinst eller förlust skall behöva uppkomma. I praktiken kunna avvikelser emellertid förekomma, vilka medföra förlust å clearingen. Därtill komma prisförluster å kapad långved. För att kunna möta förluster av dessa båda kategorier anser bränslekommissionen ett belopp av 1,5 miljoner kronor erforderligt. De i det föregående omnämnda kostnaderna för anordnande av centrallager inom tätorterna i zon 3 beräknas medföra en belastning å clearingen av i runt tal 1 miljon kronor. Slut-

ligen räknar kommissionen med att behöva omkring 0,5 miljoner kronor till täckande av de direkta kostnaderna för inköp och försäljning av ved, varvid särskilt inköpen och försäljningarna av långved framträda såsom kostnadsfördyrande.

De gjorda beräkningarna av medelsbehoven föranleda i och för sig ej någon erinran från min sida. Det torde emellertid kunna ifrågasättas om icke den förutsedda belastningen å vedclearingen för anordnande av central-lager i tätorterna i zon 3 bör bestridas av de överskottsmedel, vilka äro avsedda att utgöra startkapital för vedclearingkassan. Med hänsyn till oviss-heten om storleken av dessa överskottsmedel och om utfallet av de för näst-kommande budgetår avsedda prisutjämningsförfarandena synes försiktig-heten bjuda, att man icke räknar med att de ifrågavarande kostnaderna skola kunna täckas av clearingkassan. Jag förordar därför, att förslags-anslaget till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. kalkyleras med hänsyn till dessa kostnader och alltså bestämmes till 3 mil-joner kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har bränslekommissionen beräknat bränslebehovet under säsongen 1944/45 till en vedkvantitet av 40 miljoner kubikmeter (travat mått), vartill kommer en torvkvantitet, motsvarande mellan 3 och 4 miljoner kubikmeter ved. Föredragande stats-rådet har på anförda skäl funnit det angeläget, att planläggningen av ved-avverkningarna icke inriktades på att uppnå en viss maximikvantitet utan i stället på att erhålla en viss antagen minimimängd. Denna minimikvantitet för veduttagen har föredragande statsrådet ansett kunna uppskattas till den av bränslekommissionen angivna kvantiteten av 40 miljoner kubikmeter, varav 5 miljoner kubikmeter skulle utgöras av massaved eller ved samt återstoden av kastved och kolved jämte annan långved. Vidare skulle enligt bränslekommissionens beräkningar för att täcka industriens råvaru-behov under nästa avverkningsår uttagas 15 miljoner kubikmeter (travat mått) massaved, varav omkring 10 miljoner kubikmeter för löpande behov och omkring 5 miljoner kubikmeter för lagerökning. Härutöver har räknats med en kvantitet av mellan 10 och 11 miljoner kubikmeter (fast mått utan bark) för annat rundvirke än massaved (sågtimmer, slipers, stolpar m. m.). Föredragande statsrådet har ansett att väsentligt ökade uttag av massaved för bränsleändamål under nästa vinter borde eftersträvas, varigenom vunnas att — för den händelse behovet av vedbränsle skulle bli mindre än be-räknat — den avverkade massaveden skulle kunna användas inom cellulosa-industrien. Önskvärt vore även, framhåller statsrådet, att avverkningarna av timmer ökades på grund av att vedbränsle erhöles i samband med tim-rets avverkning och förädling. För att tillgodose behovet av brännved och massaved bör enligt föredragande statsrådets mening produktionspliktens storlek under nästa avverkningsår bestämmas till omkring 55 miljoner kubikmeter, varvid skogsägarna skulle äga att intill en sammanlagd myc-kenhet av 25 miljoner kubikmeter fullgöra produktionsplikten i massaved.

Utskottet.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot det sålunda framlagda avverkningsprogrammet, vill emellertid i anslutning till vad föredragande statsrådet därom anfört understryka angelägenheten av att ingående undersökningar om de olika fastigheternas skogstillgångar verkställas, i syfte att erhålla en rättvis fördelning av avverkningskvantiteterna. Enligt vad utskottet erfarit läser i skogarna kvarligga stora vedkvantiteter, vilka icke kunnat framforslas under den senaste vinterperioden. Utskottet förutsätter, att allt göres för att den avverkade veden kommer att framforslas till lämplig bil- eller transportväg. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om härför erforderliga åtgärder.

Bränslekommissionen har ifrågasatt vissa modifikationer i gällande regler för statsgaranti och för rätten till avverkningsförskott enligt kungörelsen den 22 maj 1942 med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen. I sådant avseende har kommissionen föreslagit, att tidpunkten för avlämnandet av veden i stället för, såsom i kungörelsen stadgades, tiden för överlåtelsen av veden skulle vara avgörande för statsgarantins giltighet. Föredragande statsrådet har på anförda skäl icke funnit det påkallat att garantiutfästelsen gäves en sådan innebörd, men ansett att författningsbestämmelserna — för att någon oklarhet icke skulle råda i förevarande avseende — borde så utformas, att av dem tydligt framginge, att statsgarantin upphörde i och med att försäljningsavtal träffats. Utskottet anser sig böra framhålla, att i vissa fall sådana förhållanden kunna föreligga för den enskilde skogsägaren att ett strikt tillämpande av den av föredragande statsrådet förordade bestämmelsen måste framstå såsom mindre tillfredsställande. Utskottet syftar härvid exempelvis på att vederbörande skogsägare fullgjort den avverknings som enligt ingånget försäljningsavtal ålegat honom men avtalet på grund av väderleksförhållanden, transportsvårigheter eller dylikt icke kunnat fullföljas genom framforsling av den ifrågakommande vedmängden till leveransplatsen. Åt Kungl. Maj:t torde därför enligt utskottets mening böra inrymmas befogenhet att, efter prövning i varje särskilt fall och för så vitt ömmande omständigheter föreligga, medgiva utsträckning av statsgarantins giltighetstid.

Enligt vad som från bränslekommissionens sida upplysts i en under hand till utskottet överlämnad promemoria har statsgarantin genom tillkomsten av normalpriser å ved samt genom det allmänna beslaget å ved och i samband därmed reglering av uppköpsverksamheten och handeln med ved icke kommit att få samma betydelse för en vedproducent som vid dess tillkomst. Meddelandet av statsgaranti har vidare ej längre ansetts vara en förutsättning för erhållande av förskott för avverkningskostnad. Intresset för erhållande av statsgaranti har på grund av nämnda omständigheter visat en stadig sjunkande tendens. Då vedproducenterna i mycket stor utsträckning icke velat eller kunnat inse de ekonomiska fördelar, som ligga i att anmäla den avverkade veden till statsgaranti torde det — framhåller kommissionen

— kunna förutsättas, att vid en avveckling av krisen starka krav komma att resas på, att staten inlöser all oförsåld ved, vilka krav torde bli mycket svåra att fastställa. Med hänsyn även till att flertalet vedproducenter numera enligt lagen om avverkningsskyldighet ålagts produktionsplikt finner kommissionen det angeläget, att sådana bestämmelser om meddelande av statsgaranti utfärdas, att en vedproducent tillförsäkras rätt till statsinlösen av den vedkvantitet, som han blivit ålagd att avverka och för vilken han ej kunnat vinna avsättning. Vad kommissionen i förevarande avseende sålunda anfört har övertygat utskottet om lämpligheten av att bestämmelserna om meddelande av statsgaranti tagas under omprövning, och utskottet har icke funnit anledning till erinran mot att Kungl. Maj:t vidtager de jämkningar i bestämmelserna, som med hänsyn till det anförda kunna finnas påkallade.

Föredragande statsrådet har i enlighet med förslag av bränslekommissionen förordat en sådan uppmjukning av gällande bestämmelser om skogsodlingsbidrag vid kalavverkning, att dylikt bidrag skulle kunna utgå, oavsett det avverkade virkets avsättningsvärde. En förutsättning för ifrågasvarande lättnad i möjligheterna att erhålla skogsodlingsbidrag borde dock vara att kalavverkningen utfördes i syfte att fullgöra fastigheten åliggande produktionsplikt. Utskottet, som icke velat motsätta sig bifall till ifrågasvarande förslag, vill emellertid framhålla angelägenheten av att nämnda lättnad i gällande bestämmelser tillämpas restriktivt, så att bidraget företrädesvis kommer sådana skogsägare, för vilka behov av dylik hjälp föreligger, till godo.

Vad angår frågan om tvångsvis föreskriven kalavverkning vill utskottet i anslutning till vad föredragande statsrådet i ämnet anfört framhålla, att vid förordnande om dylik avverkning tillbörlig hänsyn synes böra tagas till vederbörande fastighets skogstillgång i dess helhet.

Utskottet vill understryka vad föredragande statsrådet anfört i fråga om önskvärdheten av att rationaliserande eldningsmetoder fortfarande verksamt främjas och att uppmärksamhet ägnas frågan om värmebesparande anordningar inom bostadshus. Vidare får utskottet i likhet med föredragande statsrådet framhålla, att därest brist skulle uppstå för skilda användningsområden en avvägning ur samhällsnyttans synpunkt bör komma till stånd mellan de olika behov — industriella och andra — som skola tillgodoses. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att därest dylika avvägningar bliva påkallade vidtaga härför erforderliga åtgärder.

Vad föredragande statsrådet föreslagit beträffande vedclearingen har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet har icke heller funnit något att invända mot statsrådets beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår till omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved m. m. och tillstyrker alltså att ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor anvisas för ändamålet.

Till vad föredragande statsrådet i övrigt i förevarande sammanhang an-
fört och föreslagit kan utskottet giva sin anslutning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) godkänna, att Kungl. Maj:t vidtager erforderliga åtgärder för tryggande av vedförsörjningen i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet i det föregående angivna riktlinjer;

b) för budgetåret 1943/44 till *Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. å driftbudgeten under elfte huvudtiteln* anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor

Stockholm den 4 juni 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Torsten Ström, Sven Larsson, Heiding, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Björkman, Ekströmer, Emil Petersson* och *Persson* i Skabersjö; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Isacsson, Hansson* i Rubbestad, *Holmdahl, Andersson* i Södergård, *Mårtensson, Staxäng, Viklund, Åkerström* och *Barnekow*.

Reservationer:

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Heiding, Björkman, Ekströmer, Persson* i Skabersjö, *Hansson* i Rubbestad, *Andersson* i Södergård och *Barnekow*, vilka ansett, att andra stycket av utskottets yttrande på sid. 24 bort hava följande lydelse:

»Bränslekommissionen har — — — till leveransplatsen. Åt Kungl. Maj:t torde därför enligt utskottets mening böra inrymmas befogenhet att, efter prövning i varje särskilt fall, medgiva utsträckning av statsgarantins giltighetstid.»;

2) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Heiding, Björkman, Ekströmer, Persson* i Skabersjö och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att andra stycket av utskottets yttrande på sid. 25 bort hava följande lydelse:

»Föredragande statsrådet — — — åliggande produktionsplikt. Utskottet har icke velat motsätta sig bifall till ifrågavarande förslag.»;

3) av herr *Staxäng*.